

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

คำกริยาบางคำในภาษาไทยสามารถปรากฏได้หลายตำแหน่งภายในประโยค และมีแนวโน้มที่จะผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์จนกลายเป็น คำทางไวยากรณ์ (grammatical word) หรือทำหน้าที่เสมือนคำทางไวยากรณ์ทั้งที่มีสถานะเป็นคำกริยาอยู่พร้อมกัน ยังมีความหมายที่หลากหลายอีกด้วย ตัวอย่างของคำกริยาประเภทนี้ คือ คำกริยา *เอา* ที่มีความหมายตามพจนานุกรมว่า “หยิบฉวยสิ่งใดสิ่งหนึ่ง” ซึ่ง มาร์ค ดูริย์ (Durie, 1988 อ้างถึงใน Enfield J, 2003) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า คำที่มีความหมาย *give* หรือ *take* นั้นเป็นคำกริยาแสดงการกระทำ (ท่าทาง) พื้นฐาน (basic action verb) ที่สามารถมีหน้าที่เสมือนกับเป็นคำบุพบทได้ด้วยตัวเองโดยขึ้นอยู่กับตำแหน่งภายในประโยคของคำเหล่านั้น ยกตัวอย่างเช่น คำว่า *ba* ในภาษาจีนซึ่งได้สูญเสียลักษณะคุณสมบัติของคำกริยาไป และทำหน้าที่เป็นคำทางไวยากรณ์แสดงการบ่งชี้นามวลีกรรมตรงของคำกริยาหลักในประโยค เป็นต้น

ในส่วนของภาษาไทยซึ่งมีจุดเด่นในด้านไวยากรณ์ตรงที่มีหน่วยสร้างกริยาเรียง นั้น โดยปกติแล้วคำว่า *เอา* จะปรากฏอยู่ในสถานะของกรรมกริยา (transitive verb) ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาหลักของประโยค มีนามวลีปรากฏตามหลังทำหน้าที่เป็นกรรม และตามด้วยคำกริยาบอกทิศทางหรือบุพบทสื่อบอกแหล่งที่มา เช่น

- 1) *ผมยอมแพ้ คุณเอานกเปิดพวกนี้ไปเถอะ*
- 2) *เธอเอาสมุดเล่มนี้มาจากไหน*
- 3) *เอาบุคลากรของเขามาทั้งทีมเลย*

ในกรณีที่ไม่มีคำกริยาบอกทิศทางปรากฏต่อท้ายแล้ว คำกริยา *เอา* มักจะปรากฏเป็นคำกริยาตัวที่สองตามหลังคำกริยาบอกทิศทางหรือบอกการกระทำอื่นๆ แทน เช่น

- 4) *ผู้ที่ฆ่าเอาไตของเขาไปนั้น*
- 5) *ยายล้มบอกให้ผมพาแกกลับไปเอากระเป๋าที่โรงเรียน*
- 6) *ไม่กังวลต่อของที่คนอื่นมาเอาไปเสียแล้ว*

¹ หน่วยสร้างกริยาเรียง หมายถึง หน่วยสร้างที่มีกริยาวลีมากกว่าหนึ่งวลีปรากฏเรียงต่อกัน (Thepkanjana, 1986: 1)

อย่างไรก็ตาม ในบางครั้งผู้พูดภาษาไทยก็จะใช้คำกริยา *เอา* เป็นคำกริยาตัวเดียวในประโยค คือมีเพียงแก่นามวลีที่เป็นกรรมตามหลังเพียงเท่านั้น เช่น

- 7) *ฉันเอาอะหมึกก็แล้วกันนะคะ อาหารฝรั่งสู้อาหารไทยไม่ได้หรอก*
- 8) *หนูจะสอนธรรมเนียมของที่นี่ให้คุณรู้ เอาชนิดหมดเปลือกถึงกินไปเลย*
- 9) *วัยรุ่นสมัยนี้เอากันเหมือนกระต่าย*

นอกจากนั้นแล้ว คำกริยา *เอา* ยังถูกใช้ในหน่วยสร้างกริยาเรียง ให้เป็นคำกริยาตัวที่หนึ่งนำหน้า นามวลีที่ทำหน้าที่เป็นกรรมตลอดจนคำกริยาตัวอื่นๆ ในหน่วยสร้าง เช่น

- 10) *คนพวกนี้เอากันถึงตาย*
- 11) *ขงเบ้งได้เอาเสฉวนมาเป็นราชธานี*

จากตัวอย่างที่ 10) และ 11) จะเห็นได้ว่า ในภาษาไทยนั้น มีการใช้คำกริยา *เอา* นำหน้าคำกริยาตัวอื่นๆ ที่นอกเหนือจากคำกริยาบอกทิศทาง เช่น คำกริยา *ตาย* และ เป็น ในตัวอย่างที่ 10) และ 11) ตามลำดับ

ในเรื่องของความหมายนั้น ในสถานะของคำกริยาแล้ว คำว่า *เอา* จะมีความหมายที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะการปรากฏในทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือเมื่อมีลักษณะการปรากฏในโครงสร้างประโยคที่แตกต่างกันออกไปแล้วก็จะส่งผลให้ความหมายของคำๆ นี้แตกต่างกันออกไปด้วยเช่นกัน ในตัวอย่างประโยคที่ 1) จนถึงตัวอย่างที่ 6) นั้น คำกริยา *เอา* มีความหมายหมายถึงการ “นำวัตถุมาครอบครอง” หรืออีกนัยหนึ่งก็คือการกระทำในการใช้มือ “หยิบฉวย” ของบางอย่างมาเก็บไว้กับตัว ซึ่งเป็นการกระทำที่เป็น “ทำทางพื้นฐาน” ของมนุษย์ เป็นการกระทำทางกายภาพที่เห็นได้ด้วยตา แต่ในขณะเดียวกันนั้น คำกริยา *เอา* ในตัวอย่างที่ 7) จนถึง 11) กลับมีความหมายที่แตกต่างออกไป

ในตัวอย่างประโยคที่ 7) และ 8) คำกริยา *เอา* ไม่ได้แสดงท่าทางการกระทำที่เป็น “ทำทางพื้นฐาน” ของมนุษย์แต่อย่างใด แต่กลับมีความหมายแสดงถึงความ “ต้องการ” ที่จะครอบครองสิ่งที่เป็นเป้าหมายเสียมากกว่า ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวนี้เป็นเรื่องของทัศนคติภายในตัวของผู้พูดที่ไม่ได้แสดงออกมาผ่านทางกรกระทำใดๆ ในขณะที่ตัวอย่างประโยคที่ 9) นั้น คำกริยา *เอา* มีความหมายแสดงถึงการ “มีเพศสัมพันธ์” กับบุคคลคนอื่นๆ ประโยคที่ 10) คำกริยา *เอา* แสดงถึงการ “ทำให้วัตถุเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพ” ซึ่งเป็นการกระทำทางกายภาพ แต่ในตัวอย่างที่ 11) คำกริยา *เอา* มีความหมายหมายถึงการ “กำหนดให้สิ่งหนึ่งทำหน้าที่แทนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง” ซึ่งเป็นเรื่องของความคิดมากกว่าที่จะเป็นการกระทำใดๆ ซึ่งความหมายต่างๆ ที่กล่าวมาเหล่านี้ล้วนแต่เป็นความหมายประจำคำของคำว่า *เอา* ในภาษาไทยทั้งสิ้น

นอกจากนั้นแล้ว คำว่า *เฮา* ในภาษาไทยยังมีความแตกต่างไปจากคำกริยาตัวอื่นๆ ในภาษาไทยตรงที่ว่า นอกจากจะมีความหมายในแบบของความหมายประจำคำแล้ว คำๆ นี้ยังแฝงความหมายทางไวยากรณ์เอาไว้อีกด้วย โดยความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า *เฮา* นั้นจะปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียงเมื่อคำว่า *เฮา* ทำหน้าที่เป็นคำกริยาตัวแรกและตามท้ายด้วยคำกริยาแสดงการกระทำตัวอื่นๆ เช่น

- 12) พ่อเข้าใจผิดแล้ว ข้าจะเฮาลูกศรไปปักในป่า
- 13) หนูหลับอยู่ก็ดี เฮาเชือกกับไม้มาฟาด
- 14) นอนให้คนเฮามีดกรีดท้อง

ถึงแม้ในทางวากยสัมพันธ์คำว่า *เฮา* จะถือเป็นคำกริยาหลักของประโยคก็ตาม แต่ในทางความหมายแล้ว คำกริยาที่ให้ความหมายหลักแก่ประโยคกลับเป็นคำกริยาที่ปรากฏตามหลัง *เฮา* และนามวลีเสียมากกว่า ความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า *เฮา* ในตัวอย่างดังกล่าวนี้ คือการระบุ (บ่งชี้) นามวลีที่เป็นกรรมตรงของคำกริยาหลัก และการระบุนามวลีที่มีความหมายเป็น "เครื่องมือ" ในการประกอบกริยาที่แสดงโดยคำกริยาหลักด้วย

โดยปกติแล้ว คำที่มีความหมายในทางไวยากรณ์ได้นั้นจะเป็นคำที่ได้ผ่านกระบวนการที่เรียกว่า "การกลายเป็นคำทางไวยากรณ์" (grammaticalization) มาเสียก่อนแล้วอันส่งผลให้สูญเสียความเป็นคำกริยาไป ยกตัวอย่างเช่น คำว่า *bǎ* ในภาษาจีนที่แต่ก่อนเคยเป็นคำกริยาแต่ปัจจุบันได้กลายมาเป็นคำทางไวยากรณ์ไปแล้ว โดยในส่วนของคำว่า *เฮา* นั้น ถึงแม้จะให้ความหมายในทางไวยากรณ์ก็ตาม แต่ในสถานะของคำๆ นี้มันยังคงมีคุณสมบัติของคำกริยาอยู่ในตัว เช่น การที่สามารถใช้หน่วยคำแสดงการปฏิเสธกับคำว่า *เฮา* ในตัวอย่างที่ 12) ถึง 14) ได้ ลักษณะดังกล่าวนี้ทำให้เกิดการถกเถียงกันถึงสถานะของคำๆ นี้ว่า ยังคงเป็นคำกริยาอยู่หรือเปลี่ยนกลายเป็นคำทางไวยากรณ์ไปแล้วเหมือนกับคำว่า *bǎ* ในภาษาจีนที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน ซึ่งหากคำว่า *เฮา* ในตัวอย่างที่ 12) ถึง 14) ยังมีสถานะเป็นคำกริยาอยู่ หมายความว่าระดับของความเป็นคำกริยาของคำๆ นี้ได้ลดลงไปเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับคำกริยา *เฮา* ภายในตัวอย่างที่ 1) ถึง 11)

นอกจากความหมายประจำคำและความหมายทางไวยากรณ์แล้ว คำว่า *เฮา* ยังมี ความหมายอีกประเภทหนึ่งอยู่นั่นก็คือ ความหมายในทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic meaning) ซึ่งส่งผลให้คำๆ นี้มีลักษณะการปรากฏที่หลากหลายยิ่งขึ้นไปอีก เช่น

- 15) พวกเขาเลือกเหยื่ออย่างไร หรือว่าสู่มเฮา
- 16) ทำไมตลาดครีมหน้าขาวในเขมรถึงฟูฟ่าเฮามากๆ
- 17) เฮาละครับ ไม่ดูก็ได้ คำตัวเลขบางตัวก็เห็นได้ชัดเจน

คำว่า *เขา* ในตัวอย่างที่ 15) จนถึง 17) นี้มีตำแหน่งการปรากฏที่แตกต่างกันออกไปอย่างเห็นได้ชัด มีทั้งปรากฏเป็นคำสุดท้ายของประโยค นำหน้าหน่วยคำที่ทำหน้าที่ขยายคำกริยา หรือแม้แต่ในวลีที่อยู่เริ่มต้นประโยคก็ตาม แต่สิ่งที่คำว่า *เขา* ในการปรากฏทั้งสามแบบนี้เหมือนกันก็คือ คำดังกล่าวไม่ได้มีสถานะหรือมีสถานะของความเป็นคำกริยาลดลงไปอีก สังเกตได้จากการที่คำว่า *เขา* ในตัวอย่างดังกล่าวปรากฏโดยปราศจากนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นกรรมของมัน โดยคำว่า *เขา* ในตัวอย่างดังกล่าวนั้นถูกใช้แสดงให้เห็นถึงเจตนาในการ “เน้นย้ำ” ของประธานหรือตัวผู้พูด ซึ่งข้อมูลที่ถูกเน้นย้ำนั้นแตกต่างกันออกไปตามการปรากฏของคำว่า *เขา* ในประโยค

จากตัวอย่างประโยคที่ 1) จนถึง 17) แสดงให้เห็นถึงลักษณะของ “คำหลายความหมาย” (polysemy) ของคำว่า *เขา* ในภาษาไทย โดยเฉพาะเมื่อคำว่า *เขา* ปรากฏในฐานะของคำกริยา ความหมายแต่ละความหมายของคำว่า *เขา* นั้นมีความใกล้เคียงและเชื่อมโยงกันได้ ซึ่งความเชื่อมโยงทางความหมายเหล่านั้นสามารถอธิบายได้ด้วยกระบวนการทางปริชานของผู้พูดภาษาไทย ทั้งนี้เพราะแนวคิดของอรรถศาสตร์ปริชานก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายสามารถอธิบายได้ด้วยกระบวนการทางปริชาน โดยกระบวนการที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการอธิบายก็คือ กระบวนการ “อุปลักษณ์” (metaphor) และกระบวนการ “นามนัย” (metonymy) รวมไปถึงมโนทัศน์ของกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่สามารถนำมาใช้ในการอธิบายการลดลงของระดับความเป็นคำกริยาภายในคำๆ นี้จนทำให้เกิดความหมายทางไวยากรณ์และความหมายทางวัจนปฏิบัติศาสตร์อีกด้วย

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยจะนำแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชานมาใช้ในการศึกษาความหมายแต่ละประเภทของคำว่า *เขา* ในภาษาไทย ซึ่งในการจำแนกความหมายออกจากกันนั้น ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดทฤษฎีในเรื่องของ “คำหลายความหมายอย่างมีหลักการ” (principled polysemy) ของ แอนเดรีย ไทเลอร์ และ วิเวียน เอแวนส์ (Tyler and Evans, 2003) มาใช้ และในส่วนของความสัมพันธ์ของความหมายแต่ละความหมาย ผู้วิจัยจะใช้แนวความคิดในเรื่องของการขยายความหมายของ นิค ไรเมอร์ (Reimer, 2006) มาใช้ประกอบการวิจัยชิ้นนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

- 1.2.1. วิเคราะห์ความหมายและหน้าที่ของคำว่า *เขา* ในทุกบริบท
- 1.2.2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต่างๆ ของคำว่า *เขา* ที่พบในข้อ 1

1.3 สมมติฐานของงานวิจัย

1.3.1. ความหมายของคำว่า *เอา* แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ ความหมายประจำคำ ได้แก่ ความหมายของการ “ย้ายวัตถุเป้าหมายมาไว้กับตัว” การ “ต้องการได้รับวัตถุเป้าหมาย” การ “มีเพศสัมพันธ์” การ “ทำให้วัตถุเป้าหมายเกิดการเปลี่ยนแปลง” และการ “กำหนดแทนวัตถุเป้าหมายให้ทำหน้าที่แทนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง” ความหมายทางไวยากรณ์ ได้แก่ การบ่งชี้กรรมตรงและการบ่งชี้คำนามเครื่องมือ และความหมายทางวจนปฏิบัติศาสตร์ ได้แก่ การ “เน้นย้ำ”

1.3.2. ความหมายต่างๆ ของคำว่า ‘เอา’ มีความสัมพันธ์กันแบบนามนัยและอุปลักษณะ ซึ่งสามารถแสดงความสัมพันธ์ของความหมายเหล่านี้ได้โดยอาศัยการใช้เครือข่ายความหมาย

1.4 ขอบเขตของงานวิจัย

1.4.1. ศึกษาในทุกๆ การปรากฏของคำว่า *เอา* ภายในโครงสร้างประโยคภาษาไทย ยกเว้นคำว่า *เอา* ที่ปรากฏเป็นสำนวนหรือคำประสม²

1.4.2. ศึกษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน และเป็นภาษาที่ใช้ในปัจจุบันเท่านั้น ไม่นับรวมไปถึงภาษาย่อยทางสังคม

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.5.1. ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยรวบรวมและศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) การศึกษาในอดีตที่เกี่ยวกับคำว่า *เอา*

² *เอา* ที่เป็นคำประสมนั้นจะปรากฏออกมาในรูปของ *เอา* + *กริยา* เช่น *เอาชนะ เอาดี เอาเปรียบ* ซึ่งคำกริยาที่ปรากฏร่วมกับ *เอา* นั้นจะมีจำนวนจำกัด ไม่ใช่คำกริยาทุกตัวจะปรากฏในลักษณะดังกล่าวได้ (**เอาแพ้ เอาเสมอ*) หรือปรากฏในโครงสร้าง *เอา* + *คำนาม* เช่น *เอาอกเอาใจ เอาใจ เอางาน เป็นต้น*

ในทางโครงสร้างและหน้าที่ คำประสมเป็นคำที่เกิดจากการประกอบกันของคำเดียว 2 คำขึ้นไป มีคำหนึ่งเป็นตัวหลักและคำที่เหลือเป็นตัวขยาย ชนิดของคำประสมจะเป็นไปตามคำหลัก ในทางความหมาย คำประสมจะมีความหมายใหม่เป็นความหมายเดียว แต่ยังมีเค้าโครงของความหมายหลักอยู่ (กาญจน์จิต, 2547: 4) คำประสมจะไม่สามารถแยกคำออกจากกันได้ เนื่องจากคำต่างๆ ได้รวมกันและมีความหมายใหม่แล้ว ซึ่งหากไม่ได้เป็นคำประสมแล้ว คำว่า *เอา* จะยังคงมีความหมายประจำคำอยู่และยังสามารถแยกออกจากอีกคำที่ปรากฏร่วมด้วยได้

- 2) การศึกษาคำหลายความหมายในอดีต
- 3) แนวคิดสำคัญของอรรถศาสตร์ปริชาน คำหลายความหมาย การกลายเป็นคำไวยากรณ์และการขยายความหมาย

1.5.2. เก็บข้อมูล

1.5.2.1. ประเภทของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ภายในงานวิจัยชิ้นนี้ได้มาจากคลังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์บนอินเทอร์เน็ต และข้อมูลจากการสังเกตบทสนทนาในชีวิตจริงของผู้พูดภาษาไทย

1.5.2.2. วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้โปรแกรม Thai Concordance ซึ่งเป็นโปรแกรมสำหรับค้นหาคำหรือวลีพร้อมทั้งบริบทจากข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โปรแกรมดังกล่าวสามารถใช้ได้ผ่านทางเว็บไซต์ของภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (<http://www.arts.chula.ac.th/ling>)

1.5.2.3. ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

1) ระบุคำสำคัญที่ต้องการค้นหา (เอา) และจำนวนตัวอย่างที่ต้องการให้โปรแกรมแสดงผล รวมทั้งเลือกประเภทของคลังข้อมูล อันได้แก่ คำว่า เอา จากนวนิยายจากสารคดี และจากภาษาพูด ประเภทละ 200 ตัวอย่าง ดังนั้นข้อมูลทั้งหมดในเบื้องต้นจะได้ประมาณ 600 ตัวอย่างด้วยกัน

2) คัดตัวอย่างข้อมูลที่ซ้ำกันหรือข้อมูลที่ไม่สามารถนำมาใช้ได้หรืออยู่นอกเหนือขอบเขตของการวิจัยออก

3) จากตัวอย่างข้อมูลที่เหลือ ผู้วิจัยได้สุ่มเลือกตัวอย่างข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทั้งหมด รวมกันแล้วได้ 250 ตัวอย่าง จากนั้นจึงกำหนดหมายเลขตั้งแต่ 001 จนถึง 250

1.5.3. วิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยชิ้นนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) ทำการศึกษาและจัดกลุ่มความหมายต่างๆ ของคำว่า เอา โดยจำแนกตามตำแหน่งการปรากฏและความสัมพันธ์กับคำอื่นๆ ภายในประโยค

2) วิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมาย จากเหตุการณ์ ตลอดจนคุณลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของความหมายแต่ละความหมายของคำว่า เอา

3) วิเคราะห์กระบวนการขยายความหมายและสร้างเครือข่ายความหมายที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต่างๆ เหล่านั้น

1.5.4. สรุปผลการวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1. เป็นแนวทางในการศึกษาคำหลายความหมายในภาษาไทยและในภาษาอื่นๆ
- 1.6.2. สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปสร้างข้อสรุปในเชิงแบบลักษณ์ภาษาได้
- 1.6.3. ทำให้เห็นบทบาทของวัจนปฏิบัติศาสตร์ในการศึกษาไวยากรณ์